

недооформлених та прострочених документів по здійсненні фінансово-господарських операцій; виправлення записів в документах без необхідних підстав; відсутність оригіналів або завірених відповідно до законодавства документів; наявність фіктивних документів та операцій.

Під час здійснення контролю на підприємствах необхідно складати програми перевірки операцій з обліку власного капіталу при цьому вибирати конкретні процедури перевірки операцій з обліку власного капіталу за встановленими критеріями: реальність існування, повнота відображення, оцінка, належність відображення, правильність, законність, обережність, постійність, відповідність; передбачати можливість оперативного внесення змін в окремі напрями перевірки; розглядати вплив інформаційних технологій на процес перевірки; передбачати участь в контролі експертів та інших фахівців або внутрішніх ревізорів підприємства; розподіляти між ними обов'язки, встановлювати контроль за їх діяльністю.

ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА КРЕДИТНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АГРАРНОГО СЕКТОРА ЕКОНОМІКИ

***КАЛАШНИКОВА Т.В., ДОЦЕНТ,
ХАРКІВСЬКИЙ НАУ ІМ. В.В. ДОКУЧАЄВА***

Забезпечення сталого розвитку аграрного виробництва передбачає відповідний рівень формування фінансових ресурсів аграрних підприємств. Важливу роль у даному процесі відіграють банківські кредити, обсяги яких щорічно зростають, чому сприяло, по-перше, поступове зниження вартості позик та її наближення до рівня рентабельності сільськогосподарських підприємств; по-друге, державна підтримка через механізм здешевлення банківських позик для підприємств АПК (табл. 1).

Як бачимо, темпи нарощування пільгових кредитів майже удвічі перевищують темпи зростання загальних обсягів кредитування аграрної галузі, а їх частка в структурі кредитного портфеля зросла з 38,9% у 2003 р. до 75,5% - у 2008 р. За наведений період обсяги підтримки через механізм здешевлення банківських позик зросли у 13,3 рази, а їх питома вага в структурі сукупної підтримки аграрного

сектора збільшилася на 16,6 процентних пунктів. Це свідчить про значне підвищення ролі даного напрямку державної підтримки, який сприяє підвищенню рівня забезпеченості аграрних підприємств кредитними ресурсами і надає можливість на кожну бюджетну гривню залучити від 12 до 43 грн. кредитних ресурсів.

Водночас, забезпечення поточної і, особливо, інвестиційної діяльності аграрних товаровиробників потребує значного нарощування фінансових ресурсів, у тому числі і за рахунок зростання обсягів кредитування. Цьому перешкоджає цілий ряд проблем, які потребують вирішення:

1) обмеженість бюджетних ресурсів внаслідок зростання дефіциту Державного бюджету. У зв'язку з цим виділення коштів із Державного бюджету на підтримку здешевлення вартості позик вважаємо за необхідне здійснювати виходячи з пріоритетної ролі аграрного сектора економіки у забезпеченні продовольчої безпеки країни; не допускати недофінансування державних програм підтримки;

2) значне скорочення обсягів кредитування комерційними банками реального сектора економіки внаслідок фінансово-економічної кризи та підвищення вартості позик (до 39% річних у 2009 році). Вважаємо, що перспективи істотного зниження ставок позичкового відсотка в країні можуть бути пов'язані зі зростанням рівня повернення позик (підвищенням платоспроможності клієнтів-позичальників та скороченням частки проблемних кредитів у кредитно-інвестиційних портфелях комерційних банків), стабілізацією національної грошової одиниці – гривні та розширенням можливостей комерційних банків залучати дешеві кредитні ресурси як на внутрішньому, так і на зовнішньому фінансовому ринку;

3) недосконалий механізм надання державної підтримки на здешевлення вартості позик, що пов'язано як з порядком оформлення, так і термінами надання бюджетних коштів аграрним товаровиробникам. З огляду на це, вважаємо за необхідне вивчити питання щодо зміни механізму здешевлення вартості позик, а саме через надання бюджетних коштів не комерційним банкам, а безпосередньо позичальникам;

4) потреба у забезпеченні та нарощуванні обсягів кредитування на середньо - та довгостроковій основі з метою укріплення матеріально-технічної бази аграрного сектора економіки. Для цього слід прийняти цілий комплекс заходів, а саме:

- створити умови для виділення державних коштів на розвиток лізингових операцій в процесі формування основних засобів аграрних підприємств;

- розробити нормативно-правове забезпечення розвитку іпотечного кредитування під заставу земельних ділянок сільськогосподарського призначення та створити відповідні фінансово-кредитні установи для реалізації програми іпотечного кредитування.

Таблиця 1

**Стан кредитного забезпечення підприємств АПК
у 2003-2008 рр.**

Показники	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2008 у % до 2003
Отримано кредитів підприємствами АПК, млрд. грн.	8,20	8,99	10,4	12,82	14,61	20,05	2,44 р.
Отримано пільгових кредитів, млрд. грн.	3,19	3,64	7,65	7,05	7,75	15,1	4,73 р.
Частка пільгових кредитів, %	38,9	40,5	73,5	55,0	53,1	75,5	+36,6 п.п.
Державна підтримка АПК, млрд. грн.	6,37	6,74	9,98	12,41	13,60	5,75	90,3
Підтримка через механізм здешевлення позик, млрд. грн.	0,075	0,097	0,415	0,320	0,658	1,022	13,3 р.
У % до сукупної підтримки	1,2	1,4	4,2	2,6	4,8	17,8	+16,6 п.п.
Припадає пільгового кредиту на 1 грн. здешевлення позик, грн.	42,52	37,56	18,43	22,02	11,78	14,81	34,8